

Tria el proper bé del patrimoni cultural que es restaurarà

El Departament de Patrimoni Cultural custodia el **patrimoni moble, bibliogràfic i documental** en unes condicions de conservació molt concretes pel que fa a temperatura, humitat i emmagatzematge, a fi de garantir-ne la preservació i protecció.

Puntualment, es duen a terme **intervencions de restauració** amb l'objectiu de reduir el deteriorament d'un objecte, estabilitzar-lo o recuperar-ne l'estètica o la funcionalitat. Aquestes intervencions es regeixen pels **principis ètics** de la conservació-restauració, com són:

Intervenció mínima i distingible de l'objecte original.

Ús de materials apropiats i mètodes reversibles.

Documentació exhaustiva de totes les tasques dutes a terme.

Aquests principis garanteixen que l'objecte mantingui, mentre sigui possible, els materials originals i les marques ocasionades per l'ús i el pas del temps. Aquestes marques ens informen de la seva utilització i del seu context històric o artístic.

Entre el gran volum de béns que formen aquest ric i extens patrimoni hi ha elements pendents de restaurar.

Us convidem a triar quin bé moble voleu que sigui restaurat preferentment.

A les xarxes socials podreu estar al dia de les actualitzacions de tot el procés! I si en voleu més detalls o informació, podeu contactar amb nosaltres a l'adreça contacte_patrimoni@govern.ad.

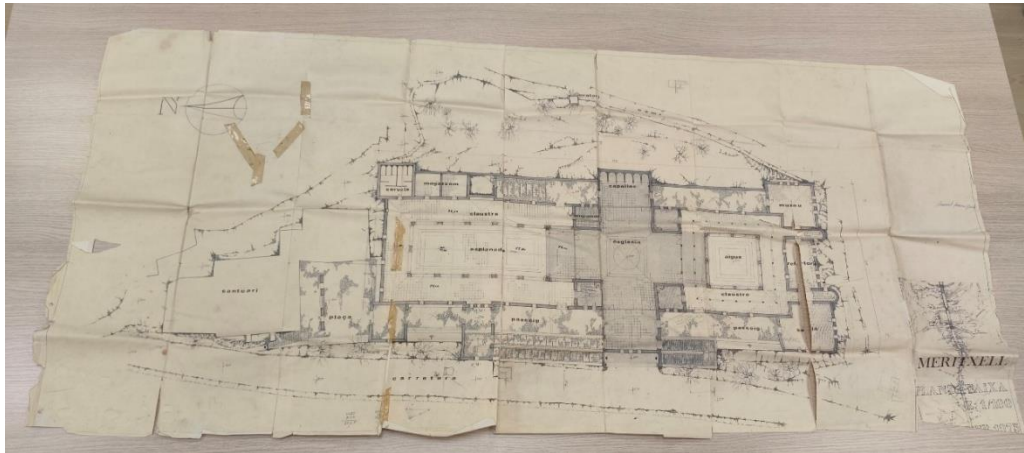
Teniu fins al 25 d'octubre per donar suport a la vostra opció preferida.

Bé moble documental: plànols originals del projecte de construcció del nou Santuari de Meritxell

Cronologia: 1975-1976.

Fons: Casa de la Vall

La proposta de l'Arxiu Nacional per a la tria d'un bé cultural per restaurar són quatre plànols que corresponen a documentació de treball de Ricardo Bofill i Leví, arquitecte en el projecte de la construcció del nou Santuari de Meritxell, els anys 1975-1976.

Ricardo Bofill i Leví va ser un reconegut arquitecte i urbanista català. A Andorra és especialment conegut per ser l'arquitecte que va concebre el nou Santuari de Meritxell, projectat després de l'incendi de la nit del 8 al 9 de setembre de 1972.

El conjunt documental proposat està format per quatre documents gràfics de gran format que, per les seves dimensions i naturalesa, probablement han estat sotmesos a un ús i una manipulació continuats, amb successius processos de desplegament i plegatge. Aquest ús ha contribuït al desgast general dels suports i a l'aparició de diverses afectacions en els documents.

L'estat de conservació del conjunt no és homogeni, ja que s'observen diferències significatives entre els quatre plànols. En termes generals, dos dels exemplars presenten un grau de deteriorament elevat i es troben en un estat de conservació més deficient, mentre que els altres dos presenten un estat relativament millor, tot i que també mostren signes evidents de desgast i envelliment. Les principals alteracions observades corresponen a l'aparició d'esquinçades, ruptures i pèrdues de suport.

També s'observa la presència de reparacions efectuades anteriorment mitjançant cinta adhesiva, utilitzada per unir o reforçar diferents parts dels plànols. Aquesta cinta presenta actualment un estat de deteriorament avançat. Tant el suport de la cinta com

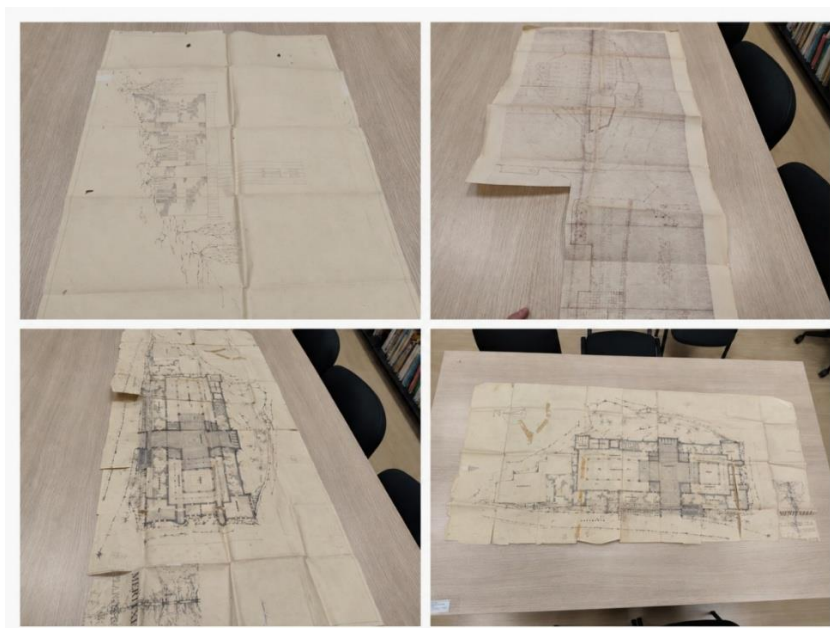
l'adhesiu que la constitueix han patit alteracions pel pas del temps i han perdut les seves propietats inicials, i han quedat restes groguenques de l'adhesiu sobre el paper.

Un altre factor de deteriorament important és l'acidificació del suport. Alguns dels papers que componen el conjunt documental presenten un grau d'acidesa elevat, que es manifesta visualment en un augment de la tonalitat i un enfosquiment del paper.

El valor d'aquests plànols rau en la seva capacitat per documentar els diferents espais que van ser concebuts dins de la proposta plantejada per a la construcció del nou Santuari de Meritxell. Preservar-los permet conservar una part significativa de la memòria arquitectònica i històrica d'Andorra.

A més, la preservació i restauració d'aquest conjunt adquireix una rellevància especial amb motiu de la commemoració del **50è aniversari de la construcció del nou Santuari de Meritxell**, que ofereix l'oportunitat de reivindicar aquests documents i de garantir-ne la conservació, la visibilització i la difusió com un dels testimonis materials d'un dels moments més rellevants del patrimoni arquitectònic andorrà.

Pel que fa a la restauració, caldria reintegrar les zones afectades amb polpa de paper o amb un suport de paper japonès, o bé fer un empelt, segons les necessitats de cada document. Posteriorment, caldria retirar les restes d'adhesiu i netejar la cola de color groc, utilitzant productes i tractaments adequats per a la conservació del document. També seria necessari tractar l'acidesa del paper per aturar o frenar el procés de degradació dels plànols i efectuar una neteja en sec dels documents amb gomes de diferents dureses per eliminar la brutícia superficial i completar-ne la neteja.

Bé moble: rellotge de peu de Casa Rossell

Cronologia: segle XIX

Fons: Casa Rossell, Ordino

La peça que l'Àrea de Patrimoni Cultural proposa per restaurar és un rellotge de peu del segle XIX procedent de Casa Rossell d'Ordino. Es tracta d'un moble vertical de fusta, de planta rectangular i format esvelt, articulat en diferents registres. El cos presenta una decoració basada principalment en motllures senzilles.

A la part superior se situa la caixa del rellotge, coronada per un frontó de perfil corbat i decorada amb motius vegetals. La façana frontal incorpora un vidre que protegeix l'esfera, de fons blanc esmaltat, amb numeració romana i agulles metàl·liques. El cèrcol de l'esfera és de llautó repujat i presenta una decoració figurativa amb una escena de caràcter romàntic.

El cos central, de perfil lleugerament corbat i eixamplat a la zona intermèdia, incorpora una obertura circular que permet visualitzar el pèndol. La part inferior es resol mitjançant un registre rectangular, també decorat amb motllures.

El valor patrimonial de la peça resideix en la seva antiguitat i, especialment, en la seva importància com a testimoni de la cultura material i dels usos domèstics del segle XIX. Es tracta d'un objecte que combina una funció pràctica —la mesura i la indicació del temps— amb una clara funció ornamental i representativa, tal com evidencia la qualitat i el tractament decoratiu del moble.

El fet que procedeixi de Casa Rossell d'Ordino constitueix un factor especialment rellevant per valorar el rellotge, ja que permet vincular-lo amb un dels principals conjunts històrics d'arquitectura domèstica d'Andorra i amb les formes de vida, els usos i la cultura material associats a una casa tradicional de notable rellevància social i econòmica.

El rellotge té, així mateix, interès tècnic i artesanal, tant per la complexitat del mecanisme horològic com per l'elaboració del moble, que combina treballs de fusteria, talla i motlluratge amb una decoració vinçada amb imitació de marqueteria, característica de la producció d'aquest tipus de mobiliari durant els segles XVIII i XIX.

Govern d'Andorra
Ministeri de Cultura, Joventut i Esports

En conjunt, es tracta d'una peça de valor històric, documental, tècnic i contextual, especialment significativa per la seva capacitat de testimoniar la presència d'objectes d'ús quotidià i de representació en els interiors domèstics andorrans del segle XIX, així com les formes de vida i els models de consum associats a les famílies de certa posició social i econòmica.

La restauració del rellotge de peu té com a objectiu recuperar-ne l'aspecte original i la funció horològica. Es recuperarà l'aspecte vinçat i la imitació de marqueteria del moble, es tractaran els elements de llautó i es milloraran les portes perquè obrin i tanquin correctament. La intervenció també respectarà els elements que es van trobar a l'interior del cos central del rellotge, com les dos estampes i les claus, ja que formen part de la seva història i testimonien l'ús quotidià i decoratiu que va tenir a la casa.

Bé moble bibliogràfic: conjunt de llibres litúrgics

Cronologia: segles XVIII i XIX

Fons: església de Sant Miquel de Prats

La proposta de la Biblioteca Nacional per a la tria d'un bé cultural per restaurar són un conjunt de missals de l'església de Sant Miquel de Prats dels segles XVIII i XIX.

El primer llibre es tracta del *Missale romanum ex decreto sacrosancti Concilii Tridentini restitutum, Pii V. [...]*, un missal de 1741 que conté els textos, les oracions i les rúbriques necessàries per a la celebració de la missa segons el ritu romà tradicional (missa tridentina). Segueix la línia de la reforma del Concili de Trento (1545-1563). Inclou les revisions papals posteriors de Climent VIII (1604) i Urbà VIII (1634), que corregien i unificaven la litúrgia. La impressió fou feta a Venècia per la família Baglioni, una de les nissagues d'impressors, llibreters i editors més importants i longeves de Venècia. Una de les fites més notables de la família fou la impressió de la primera edició del tractat astronòmic *Sidereus nuncius*, de Galileu Galilei, el 12 de març de 1610.

El segon és el missal *Missale romanum ex decreto sacrosancti Concilii Tridentini restitutum [...]*, de 1746. El llibre conté els textos, les oracions i les rúbriques necessaris per a la celebració de la missa segons el ritu romà tradicional (missa tridentina). Segueix la línia de la reforma del Concili de Trento (1545-1563). Inclou les revisions papals posteriors de Climent VIII (1604) i Urbà VIII (1634), que corregien i unificaven la litúrgia. En aquest volum s'hi troben les misses afegides pels sants canonitzats fins a mitjans del segle XVIII.

El tercer llibre és *Rituale romanum Pauli V. pontificis maximi jussu editum et a Benedicto XIV [...]*, de l'any 1891. El *Ritual romà* és el llibre litúrgic de l'Església catòlica que conté els ritus i les pregàries per administrar els sagraments (com el baptisme, el matrimoni o la unció de malalts) i les benediccions, excloent la missa i la litúrgia de les hores. Va ser promulgat oficialment pel papa Pau V el 1614 (*Pauli V. pontificis maximi jussu editum*) i posteriorment revisat, ampliat i castigat pel papa Benet XIV (*et a Benedicto XIV*) al segle XVIII.

El conjunt el completa el llibre *Appendix ad Rituale romanum ad usum Diocesis Urgellensis a Sacra Rituum Congregatione [...]* de 1891, un llibre litúrgic catòlic editat a finals del segle XIX. És un apèndix del *Ritual romà* adaptat específicament per a l'ús de la Diòcesi d'Urgell. Els rituals diocesans incloïen benediccions particulars o costums litúrgics locals que requerien un suplement oficial. El contingut va ser revisat i validat per l'organisme del Vaticà que regulava la litúrgia i els sagraments en aquella època.

Govern d'Andorra
Ministeri de Cultura, Joventut i Esports

El valor patrimonial d'aquest conjunt és notable, sobretot pel seu valor històric, documental, bibliogràfic i litúrgic. El fet que els llibres procedeixin de l'església de Sant Miquel de Prats els atorga un interès especial, ja que permeten documentar les pràctiques religioses i la cultura escrita vinculada a una església andorrana al llarg dels segles XVIII i XIX.

Els exemplars presenten brutícia superficial, desgast i deformacions, així com estrips, pèrdues de suport i debilitament de l'estructura. Per aquest motiu, la intervenció comportarà la neteja mecànica superficial del cos dels llibres i de les cobertes, així com la consolidació i reparació dels fulls més fràgils i el tractament dels estrips i de les pèrdues de suport. També es preveu la revisió i el reforç de la costura i del llom, el tractament i la consolidació de les cobertes, especialment de la pell i dels elements de tancament, i la reintegració puntual de les pèrdues amb materials compatibles i diferenciabls. Finalment, es procedirà a la recol·locació i estabilització dels elements que s'hagin després.

